

DE PAARDENSTAPEL EN DE MECHANISATIE

door Ir W. C. VAN DER MEER

hoofd van de economische afdeling van het Instituut voor
Landbouwtechniek en Rationalisatie

Aangezien de trekker voorlopig het hoofdbestanddeel van de mechanisatie vormt, volgt hier allereerst een overzicht van het aantal trekkers, dat thans in ons land aanwezig is.

	Wiel-trekkers	Rups-trekkers
Aug. 1943 (inventarisatie A.V.A.)	3 157	514
Hiervan waren 1 Jan. 1950 naar schatting nog aanwezig:	± 1 400	± 300
Geïmporteerd in:		
1945	881	89
1946	1 372	205
1947	1 807	103
1948	4 929	169
1949	± 3 000	± 150
	± 13 389	± 1016

Aantal trekkers op 1 Januari 1950:
± 14 600.

Hieruit ziet men, dat van de 14 600 trekkers 8150 of 55 % eerst na 1 Januari 1948 zijn ingevoerd.

De gevolgen van meer dan de helft van de thans in ons land aanwezige trekkers werden dus eerst na 1948 merkbaar. Desondanks is de invloed op de paardenstapel reeds duidelijk te constateren, in het bijzonder op het aantal jonge paarden beneden 3 jaar (grafiek 1).

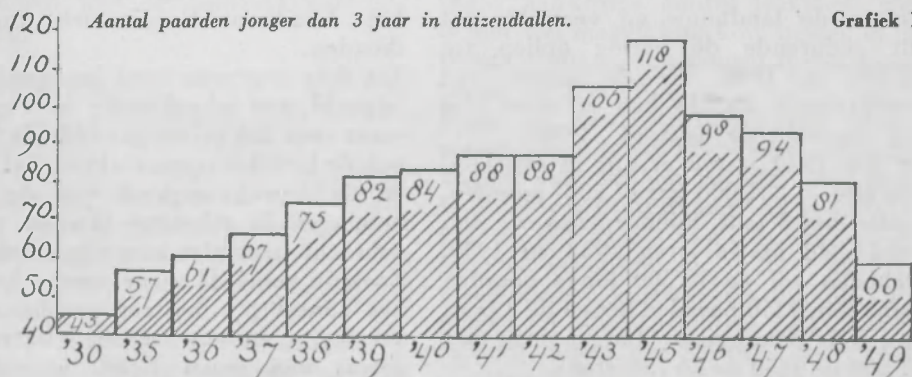
Na voortdurende stijging van de jonge-paardenstapel gedurende de oorlog, is, uitgaande van de basisgemiddelden van 1938 en 1939 van 78 500 stuks, thans een vermindering te constateren van 78 500 — 60 000 = 18 500 stuks. De jonge-paardenstapel bevindt zich thans vrijwel op het peil van de crisisjaren 1930—1936.

In verband met het feit, dat meer dan de helft van het thans aanwezige aantal trekkers eerst na 1 Januari 1948 is geïmporteerd, is de daling van het aantal paarden, ouder dan 3 jaar, in de landbouw in gebruik, hoewel naar verhouding minder groot, toch goed aan te tonen.

Het verloop is aangegeven in grafiek 2. In verband met de voedertoewijzingen zijn vanaf 1943 de niet-landbouwpaarden

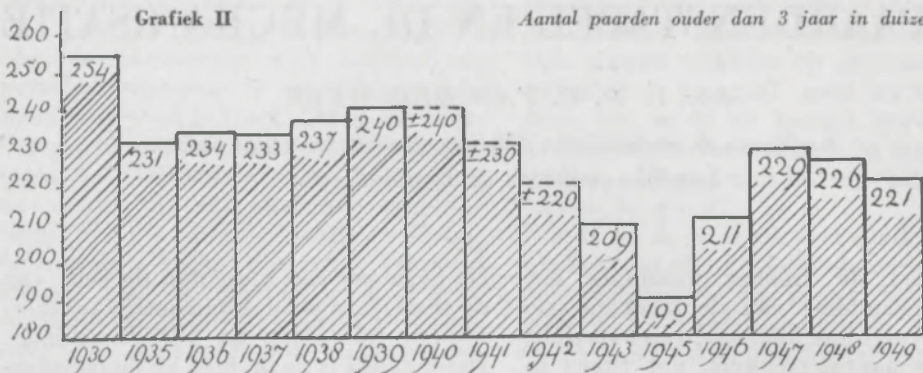
Aantal paarden jonger dan 3 jaar in duizendtallen.

Grafiek I

Grafiek II

Aantal paarden ouder dan 3 jaar in duizendtallen.

apart geteld. Het aantal van deze paarden is volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek niet in de tellingen inbegrepen. Na 1939 nam dit aantal geleidelijk toe. Daar geen nauwkeurige gegevens uit de jaren 1940, 1941 en 1942 hieromtrent bestaan, werd hiervoor een schatting gemaakt.

Het aantal paarden boven 3 jaar in het landbouwbedrijf is in de periode van 1940 tot het einde van de oorlog duidelijk gedaald. Men heeft zich echter weten te behelpen door in de top-periode gebruik te maken van jongere paarden, waarvan het aantal steeg van 78 500 in 1938/'39 tot een maximum van 118 000 in 1945. In de opgave van Mei 1947, waarin voor het eerst een scheiding is gemaakt tussen al of niet medewerkende 2-jarigen, vindt men aangegeven, dat van de 33 000 stuks reeds 21 000 meewerkten.

Ten aanzien van het aantal paarden buiten de landbouw zij vermeld, dat dit gedurende de oorlog opliep tot 42 000 in 1946. Na de invoer van vrachtauto's daalde het in twee jaar tot ongeveer de helft of 23 000.

In Mei 1949 waren er dus in ons land $238\,500 - 221\,000 = 17\,500$ paarden, ouder dan 3 jaar, minder aanwezig dan gemiddeld in de jaren 1938 en 1939. Rekenen wij de 18 500 jonge paarden gelijk aan 9250 paarden boven de 3 jaar, dan is de paardenstapel afgenomen met $17\,500 + 9250 = 26\,750$ stuks.

Wijziging bouwplan

Sinds 1938/'39 heeft zich een belangrijke verschuiving in het bouwplan van het Nederlandse landbouwbedrijf voltrokken door de overgang naar gewassen, die meer man- en trekkracht vragen.

Tabel I geeft hiervan een overzicht. De bebouwde oppervlakte is met 38 000 ha toegenomen door inpolderingen, ontginningen e.d.

Paardenuren per ha

Bedrijfsstudiegroepen in Groningen verzamelden gegevens over arbeids- en paardenuren (p.u.) per ha. In de periode 1936 tot en met 1939 werd een zeer groot aantal waarnemingen verricht, waaraan onderstaande gegevens werden ontleend.

In het zuidwestelijk kleigebied van ons land werden op een beperkt aantal tijdschrijfbedrijven gegevens verzameld, welke mede als uitgangsmateriaal voor het Landbouw-Economisch Instituut dienden.

Uit deze gegevens werd het gemiddelde bepaald, niet rekenkundig doch geschat, want voor een zuiver gemiddelde zouden ook de beteelde oppervlakten, het aantal en de nauwkeurigheid van de waarnemingen in rekening moeten worden gebracht, wat niet mogelijk bleek.

Zoals in tabel II naar voren komt, is het aantal p.u. besteed aan bewerking, verpleging en oogsten van 1 ha van een gewas van groep I 60, waarbij nog

Tabel I *Overzicht van de verbouw van diverse gewassen in 1939 en 1949 in duizendtallen ha*

	1939	1949	Afname	Toename	Vershil
Groep I					
Granen	554	489	—65		
Peulvruchten	60	31	—29		
Handelsgewassen	38	74		+36	
<i>Afname Groep I</i>			—94	+36	—58
Groep II					
Knol- en wortelgewassen	224	316		+92	
<i>Toename Groep II</i>					+92
Groep III					
Groenvoedergewassen	23	39		+16	
Groenbemestingsgewassen	5	6		+ 1	
<i>Toename Groep III</i>					+17
Groep IV					
Blijvend grasland			—13		
<i>Afname Groep IV</i>					—13

80 uur grondbewerking moet worden geteld. Dus totaal moeten gemiddeld 140 p.u. aan 1 ha van een gewas van groep I worden besteed.

Dit is voor groep II: $147 + 80 = 227$ p.u. Groep III omvat de groenvoedergewassen, die voor 90 % bestaan uit klaver, waarbij wij aannemen, dat het aantal benodigde p.u. gelijk is aan dat voor gras (groep IV). Daar grondbewerking vervalt, zijn voor de groepen III en IV 80 p.u. per ha nodig.

Wij komen nu tot onderstaande berekening.

Vermeerdering p.u.

groep II	$92\,000 \times 227 =$	20 884 000
groep III	$17\,000 \times 73 =$	1 241 000
		22 125 000

Vermindering p.u.

groep I	$58\,000 \times 140 =$	8 120 000
groep IV	$13\,000 \times 73 =$	949 000
		9 069 000

<i>Toename aantal benodigde p.u.</i>	13 056 000
--------------------------------------	------------------

Aannemende, dat de paarden in het

akkerbouw- en gemengde bedrijf gemiddeld 1000 uren per jaar werken, zou dit tot de conclusie voeren, dat de veranderingen in het bouwplan sinds 1939 $\pm 13\,000$ extra-paarden zouden hebben geveegd. Men kan de vraag stellen, of dit inderdaad in de practijk het geval zou zijn geweest. Het moet wel gemakkelijk worden geacht, dat de Nederlandse landbouw tot een dergelijke intensivering heeft kunnen komen zonder de beschikking te hebben over het thans aanwezige aantal trekkers. Het is niet wel mogelijk in kort bestek al de factoren, die hierbij een rol spelen tegen elkaar af te wegen.

Zoals uit bovenstaande cijfers blijkt, zouden onze landbouwbedrijven zonder import van trekkers na Mei 1945 over 26 750 (de achteruitgang van het aantal paarden) + 13 000 (voor arbeidsintensievere gewassen) = 39 750 paarden meer hebben moeten beschikken. Wij menen in alle opzichten verantwoord te zijn, indien wij dit getal op 35 000 paarden stellen.

Tabel II

Paardenuren (zonder grondbewerking)

	Noordelijke bouwstreek Groningen	Oldambt	Z.W.- kleigebied	Gemiddelde
Groep I				
Wintertarwe	58	62	60	60
Winterrogge	46	45		45
Zomergerst	49	48	62	53
Haver	51	61	61	58
Erwten	56	55	51	54
Veldbonen	57	68		63
Koolzaad	72	53	72	66
Blauwmaanzaad		66		66
Mosterdzaad		55		55
Karwij		66		66
Kanariezaad		57		57
<i>Gemiddelde Groep I</i>				± 60
Groep II				
Consumptie-aardappelen	166		146	156
Suikerbieten	142	141	148	144
Voederbieten	157	155		156
Fabriksaardappelen		114		114
<i>Gemiddelde Groep II</i>				± 147
Groep III				
Rode klaver	70	80	70	73
<i>Gemiddelde Groep III</i>				± 73
Grondbewerking	83	73	80	80
<i>Gemiddelde grondbewerking</i>				± 80

De slotconclusie kan dus luiden, dat tegenover het aantal thans aanwezige trekkers een zeer bevredigend aantal paarden is opgeruimd. Anderzijds behoeft niemand te vrezen, dat binnenkort het paard in Nederland tot de rariteiten zal behoren. In dit verband zij opgemerkt, dat iets meer dan de helft van de Nederlandse paarden zich bevindt in handen van boeren die een of twee paarden houden.

Naschrift

Gemiddeld zijn dus na de aanschaffing van trekkers voldoende paarden opgeruimd. Dit wil echter allerm minst zeggen, dat dit ook voor elk individueel bedrijf

het geval is. Integendeel, er zijn talrijke boeren, die na het aanschaffen van een trekker nog veel te veel paarden aanhouden. En het zijn niet slechts enkele boeren, bij wie dit het geval is, doch in verschillende streken veroorloven vrijwel alle boeren zich deze luxe.

Het is te begrijpen, dat men niet gaarne onmiddellijk na het aanschaffen van een trekker te veel paarden verkoopt, omdat men dan nog moet leren, wat men met een trekker kan doen. Doch de boer, die na een jaar nog een te grote paardenstapel heeft, zal dit aan de financiële resultaten van zijn bedrijf merken.

Hij zoekt dan evenwel de oorzaak van de hoge kosten niet bij de trekker, doch bij zijn te zware paardenbezetting.

RED.